

Datan tuottamisesta tiedon ymmärtämiseen

PAULA SAIKKONEN

Kirjoittaja on
Yhteiskuntapolitiikka-
lehden päätoimittaja

Digitalisaatio kiihdyttää datan tuotantoa ja sen käsittelyä. Vuodenvaihteessa aloitaneilla hyvinvointialueilla on panostettu tietojärjestelmiin. Niistä riippuu, onko palvelujen käyttäjistä tarvittavat tiedot saatavilla tai saavatko työntekijät palkkansa. Digitalisaatioon liitetään isoja lupauksia palvelujen tai palvelujärjestelmien tehostumisesta. Välillä vaikuttaa kuitenkin siltä, että digitalisaatio menee omia uriaan ja asiakastyötä tehdään toisaalla, joskin tiukasti tietojärjestelmien ehdoilla tai ohjauksessa. Ikään kuin ei ymmärrettäisi, että datan laatu on suoraan sidoksissa siihen, miten hyödyllisiä järjestelmät ovat asiakastyössä. Puhumattakaan, että tunnustettaisiin tietojärjestelmien käytettävyyden ja toimivuuden merkitys sille, mihin työaika käytetään.

Päätöksentekoon halutaan tietoa, puhutaan niin sanotusta tietoperusteisesta päätöksenteosta. Se edellyttää dataa. Harvoin pysähdytään pohtimaan, mihin dataan tai kenen tietoon halutaan nojata ja miksi. Tämän lehden artikkelissa Harriet Lonka ja Harri Jalonen kirjoittavat tiedosta vuoropuhelussa syntyvän tulkintana. Tämän seikan ymmärtäminen ja ottaminen vakavasti voisi olla mahdollisuus parantaa yhteiskunnallista päätöksentekoa.

Lisääntyvä data tai informaatio ei johda parempiin päätöksiin, jos data ei ole luotettavaa, se on yksipuolista tai sitä ei analysoida kunnolla. Informaatio ei itsessään muunnu tiedoksi, siihen pitää tutustua ja se pitää ymmärtää. Myös tutkimustieto on asemoitava suhteessa muuhun tutkimukseen ja tutkimuksen sisältämiin epävarmuuksiin. Pitää hyväksyä, että tutkittu tieto on aina epätäydellistä, rajallista ja yhteiskuntatieteissä usein aikaansa sidottua. Pahimmassa tapauksessa tulevaisuutta koskevia päätöksiä yritetään ohjata menneisyyttä kuvaavalla tutkimustiedolla, jolloin ohitetaan keskustelu siitä, minkälaista tulevaisuutta halutaan rakentaa.

Nykyisin datan, informaation ja tutkitun tiedon määrä on mittava. Pohtimiseen kannustaa tässä numerossa julkaistavan Juho Saaren avauksen ehdotus siitä, että sosiaali- ja terveystieteitä uudistavat asiantuntijatyöryhmät lähtökohtaisesti huomioisivat aikaisempien työryhmien suositukset ja valikoisivat niistä jatkokehittämiseen soveltuvia. Eikä niin, että kerta toisensa jälkeen tuotetaan ehdotuksia ikään kuin puhtaalta pöydältä. Ajatusta voi soveltaa laajemminkin. Mitä jos paremmin ymmärrettäisiin sitä, minkälaista tietoa päätöksenteossa käytetään ja miten sitä hyödynnetään. Kenties silloin kirkastuisi sekin, onko käytetty tieto riittävän monipuolista, osataanko sitä tulkita ja yhdistää olemassa olevaan tietoperustaan siten, että ymmärrys aidosti lisääntyy.

Yhteiskunnallisia ongelmia ei ratkaista vain lisäämällä dataa, sitä pitää osata myös tulkita ja hyödyntää oikein.